

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 57 hallituksen esityksen johdosta ympäristönsuojelua koskeviksi muutoksiksi liikevaihtoverolainsäädäntöön

Eduskunta on 22 päivänä syyskuuta 1989 lähettänyt valtiovarainvaliokunnan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen n:o 117 ympäristönsuojelua koskeviksi muutoksiksi liikevaihtoverolainsäädäntöön.

Valiokunta on käsitellyt tässä yhteydessä eduskunnan valiokuntaan 19 päivänä toukuuta 1989 valmistelevasti käsiteltäväksi lähettämät ed. E. Ahon ym. toivomusaloitteen n:o 23 liikevaihtoveron poistamisesta ympäristönsuojeluinvestoinneilta, ed. Hautalan ym. toivomusaloitteen n:o 40 liikevaihtoveron poistamisesta ympäristönsuojeluinvestoinneilta, ed. Kohjoen ym. toivomusaloitteen n:o 56 ympäristönsuojeluinvestointien liikevaihtoveron poistamisesta, ed. Kärhän toivomusaloitteen n:o 67 jätteiden hyötykäyttöinvestointien verovähennyskelpoisuudesta liikevaihtoverotuksessa ja ed. Laxin toivomusaloitteen n:o 71 liikevaihtoveron poistamisesta rikinpoistolaitteisiin tehtäviltä investoinneilta.

1. Nykyinen tilanne

Investointien vähennysoikeus on liikevaihtoverojärjestelmässämme rajattu koskemaan tuotannollisia investointeja ja eräitä energiainvestointeja. Tuotannollisten investointien vähennysoikeudesta säädetään eräitä tuotannollisia investointeja koskevista poikkeuksista liikevaihtoverolakiin annetussa laissa (848/80). Energiainvestointien vähennysoikeudesta säädetään energiainvestointien liikevaihtoverovähennyksistä annetussa laissa (547/86).

Liikevaihtoverovelvollinen saa vähentää 75 prosenttia liikevaihtoverolaissa tarkoitetussa liiketoiminnassa käyttämänsä uuden teollisuusrakennuksen ostohinnasta. Tavaroiden valmistustoimintaa harjoittava liikevaihtoverovelvol-

linen saa lisäksi vähentää 90 prosenttia välittömästi valmistustoiminnassa tai siihen liittyvässä tutkimus- ja kehittämistoiminnassa pääasiallisesti käytettäväksi hankkimensa tai itse maahan tuomiensa koneiden, laitteiden, työkalujen ja niiden osien sekä niiden hankinnan yhteydessä suoritettavien verollisten asennustöiden ostohinnoista.

Energiainvestointien vähennysoikeus koskee laissa erikseen lueteltuja laitostyyppisiä. Vähennysoikeuden edellytyksenä on, että koneita ja laitteita käytetään välittömästi energiahyödykkeiden valmistustoiminnassa. Lisäksi edellytetään, että koneet ja laitteet liittyvät vähennyskelpoiseen rakennusinvestointiin sitä käyttöön otettaessa. Energiainvestointien vähennysoikeus on samansuuruinen kuin tuotannollisten investointien vähennysoikeus eli rakennusten osalta 75 prosenttia sekä kone- ja laiteinvestointien osalta 90 prosenttia.

Liikevaihtoverolainsäädännössämme ei ole erityisiä säännöksiä ympäristönsuojeluinvestointien vähennysoikeudesta. Siten niiden vähennysoikeus riippuu siitä, täyttävätkö ne joko tuotannollisia investointeja koskevan lainsäädännön tai energiainvestointeja koskevan lainsäädännön asettamat vähennysoikeuden edellytykset.

Jätteiden hyödyntämisinvestointien osalta on vähennysoikeus oikeuskäytännössä määräytynyt siten, että suuri osa jätteidenkäsittelyssä käytettävistä rakennuksista on jäänyt vähennysoikeuden ulkopuolelle. Jätepaperin keräystä ja käsittelyä harjoittavien yritysten jätteidenkäsittelylaitteet ovat jääneet vähennysoikeuden ulkopuolelle, kun taas eräät romunkäsittelytoimenpiteet on katsottu tavarantavalmistustoiminnaksi. Ympäristönsuojelussa käytettäviä kemikaaleja, kalkkia ja muita vastaavia tarveaineita ei verotuskäytännössä ole hyväksytty vähennyskelpoisiksi.

2. Ehdotetut muutokset

Hallitus ehdottaa, että tuotannolliseen toimintaan ja energiantuotantoon liittyvät ympäristönsuojeluinvestoinnit säädettäisiin liikevaihtoverotuksessa vähennyskelpoisiksi ottamalla sekä tuotannollisia investointeja koskevaan että energiainvestointien vähennysoikeutta koskevaan lakiin asiasta säännökset.

Molempiin mainittuihin lakeihin otettaisiin säännökset ilmanpuhdistukseen, jätevedenpuhdistukseen ja jätteenkäsittelyyn liittyvien rakennusten sekä koneiden ja laitteiden vähennysoikeudesta. Rakennusten osalta luovutettiin vaatimuksesta, että niiden tulee fyysisesti liittyä tuotannollisiin rakennuksiin. Määräävää olisi rakennusten toiminnallinen liittyminen tehdas- tai työpajatoimintaan. Energiantuotantoon liittyvät vastaavat ympäristönsuojeluinvestoinnit olisivat vähennyskelpoisia, vaikka itse energialaitos ei ole vähennyskelpoinen. Vähennyskelpoisia olisivat siten myös vanhojen energialaitosten yhteyteen rakennettavat rikinpoistolaitteet ja rikinpoistossa käytettäväksi hankitut koneet ja laitteet.

Romun ja jätteen hyödyntämisessä käytettävät rakennukset sekä koneet ja laitteet ehdotetaan säädettäväksi samalla tavoin vähennyskelpoisiksi kuin tuotannolliset investoinnit. Vähennyskelpoista tavaran valmistustoimintaa olisi siten romun- ja jätteenkäsittely uudelleenkäyttöä varten. Jätteiden hyödyntämisessä käytettävien koneiden ja laitteiden vähennysoikeus ehdotetaan määriteltäväksi samalla tavoin kuin tuotannollisten investointien vähennysoikeus.

Hallitus ehdottaa liikevaihtoverolain 14 §:ään tehtäväksi ympäristönsuojelussa käytettävien tarveaineiden vähennysoikeutta koskeva lisäys. Ympäristönsuojelussa käytettävät kemikaalit, kalkit ja muut vastaavat tarveaineet ehdotetaan säädettäväksi liikevaihtoverotuksessa vähennyskelpoisiksi. Vähennysoikeus toteutettaisiin siten, että ilmanpuhdistukseen, jätevedenpuhdistukseen ja jätteenkäsittelyyn käytettävät tarveaineet katsottaisiin välittömästi ensikäytössä kulutettaviksi tavaroiksi.

Helsingissä 24 päivänä lokakuuta 1989

3. Käsitellyt aloitteet

Toivomusaloitteessa n:o 23 ehdotetaan eduskunnan hyväksyttäväksi toivomus, että hallitus ryhtyisi pikaisiin toimenpiteisiin liikevaihtoveron poistamiseksi ympäristönsuojeluinvestoinneilta.

Toivomusaloitteessa n:o 40 ehdotetaan eduskunnan hyväksyttäväksi toivomus, että hallitus ryhtyisi pikaisesti toimenpiteisiin liikevaihtoveron poistamiseksi ympäristönsuojeluinvestoinneilta.

Toivomusaloitteessa n:o 56 ehdotetaan eduskunnan hyväksyttäväksi toivomus, että hallitus ryhtyisi pikaisiin toimenpiteisiin ympäristönsuojeluinvestointien liikevaihtoveron poistamiseksi.

Toivomusaloitteessa n:o 67 ehdotetaan eduskunnan hyväksyttäväksi toivomus, että hallitus ryhtyisi toimenpiteisiin jätteiden hyödyntämiseen käytettävien investointien ja ostomenojen vähennysoikeuden toteuttamiseksi liikevaihtoverotuksessa.

Toivomusaloitteessa n:o 71 ehdotetaan eduskunnan hyväksyttäväksi toivomus, että hallitus ryhtyisi toimenpiteisiin liikevaihtoveron poistamiseksi rikinpoistolaitteisiin käytettäviltä investoinneilta viimeistään vuoden 1990 alusta.

Valiokunta on käsitellyt asian ja todennut hallituksen esitykseen sisältyvät lakiehdotukset tarkoituksenmukaisiksi. Hallituksen esityksen perusteluihin yhtyen valiokunta on päättänyt asettua puoltamaan hallituksen esitykseen sisältyvien lakiehdotusten hyväksymistä.

Käsittelemiensä aloitteiden suhteen valiokunta on asettunut kielteiselle kannalle.

Valiokunta kunnioittaen ehdottaa,

että Eduskunta päättäisi hyväksyä hallituksen esitykseen sisältyvät lakiehdotukset muuttamattomina.

Samalla valiokunta ehdottaa,

että toivomusaloitteet n:ot 23, 40, 56, 67 ja 71 hylättäisiin.

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Mäki-Hakola, varapuheenjohtaja Luttinen, jäsenet E. Aho, Hokkanen, Hämäläinen, Kettunen (osittain), Laaksonen, Lahti-Nuuttila, Maijala,

Malm, Mattila, Ranta, Rusanen, Sasi, Savolainen, Tenhiälä, Viljanen ja Vähäkangas sekä varajäsenet Ikkala, Kalliomäki (osittain), Pekkarinen (osittain) ja Valli.

Vastalause

Hallitus on vihdoinkin tuonut eduskunnalle esityksiä, joilla ympäristönsuojeluun ja jätteiden hyötykäyttöön liittyvät investoinnit saatetaan tuotannollisten investointien kanssa tasavertaisempaan asemaan liikevaihtoverotuksessa. Etenkin rikin ja typen oksidien päästöjen vähentämiseksi tarvittavien mittavien investointien saamiseksi nopeasti käyntiin ehdotetut muutokset ovat välttämättömiä.

Hallituksen esittämässä ja valiokunnan enemmistön hyväksymässä muodossa korjaukset jäävät kuitenkin puutteellisiksi.

Pahin epäkohta koskee typen oksidien vähentämiseksi tehtävien investointien vähennysoikeutta. Jos päästöjä vähennetään rakentamalla erillinen puhdistuslaitos, se kuuluu vähennysoikeuden piiriin. Sen sijaan, jos typen oksidien päästöjä halutaan vähentää uudistamalla energiantuotantolaitoksen polttotekniikkaa vaihtamalla polttimet nk. low-NO_x-polttiimiin, investointi jää vähennysoikeuden ulkopuolelle.

Ympäristöministeriön asettama energiatyypiryhmä päätyi vanhojen energiantuotantolaitosten typen oksidien vähentämismahdollisuuksia selvittäessään siihen, että niihin tulisi soveltaa nimenomaan polttoteknisiä keinoja. Ympäristöministeriö arvioi vuoteen 1998 mennessä typen oksidien päästöjen vähentämiseksi tarvittavat poltinmuutosinvestoinnit 500—1 000 miljoonaksi markaksi.

Lain sanamuoto tulisivin mielestämme kor-

jata niin, että se mahdollistaisi myös tuotantoprosessiin yksinomaan savukaasupäästöjen vähentämiseksi tehtävien kone- ja laiteinvestointien vähennysoikeuden.

Toinen puute koskee jätteiden hyötykäytön edistämistä. Hallituksen esitys parantaa jätteiden keräilyn ja käsittelyn kannattavuutta uusien investointien osalta. Muutos parantaa kuitenkin hyvin hitaasti jäteraaka-aineiden kiertoa. Vähennysoikeutta tulisivin laajentaa niin, että myös jäteraaka-aineiden keräilyä varten tehty kone- ja laiteinvestoinnit tulisivat sen piiriin.

Jäteraaka-aineiden teollisessa hyötykäytössä huomattava osa kustannuksista kohdistuu nimenomaan materiaaliketjun alkupäähän, jossa jätteiden keräilyvälineet ovat välitön ja välttämätön osa jätteen lopulliseen hyötykäyttöön toimittamista. Ottamalla myös jätteiden keräyksessä tarvittavat kone- ja laitehankinnat vähennysoikeuden piiriin voitaisiin nopeasti ja tehokkaasti tukea esimerkiksi tällä hetkellä heikosti kannattavaa jätepaperin keräystä ja saada siten kasvava keräyspaperin kysyntä tyydytetyksi kotimaisella keräyspaperilla.

Edellä esitetyn perusteella ehdotamme,

että valiokunnan mietintöön sisältyvä 1. lakiehdotus hyväksyttäisiin muuttamattomana ja 2. ja 3. lakiehdotus näin kuuluvina:

2.

Laki

eräitä tuotannollisia investointeja koskevista poikkeuksista liikevaihtoverolakiin annetun lain 3 ja 4 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan eräitä tuotannollisia investointeja koskevista poikkeuksista liikevaihtoverolakiin annetun lain 3 §:n 1 momentti ja 4 §:n 1 ja 3 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 3 §:n 1 momentti 11 päivänä heinäkuuta 1986 annetussa laissa (546/86) ja 4 §:n 1 ja 3 momentti 23 päivänä joulukuuta 1988 annetussa laissa (1111/88), näin kuuluviksi:

3 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

4 §

Tavaroiden valmistustoimintaa harjoittava verovelvollinen saa vähentää 90 prosenttia välittömästi tässä toiminna tai siihen liittyvässä tutkimus- ja kehittämistoiminna, ilmanpuhdistuksessa, jätevedenpuhdistuksessa tai *jätteenkeräilyssä ja -käsittelyssä* pääasiallisesti käytettäväksi hankkimiensa tai itse maahan tuomiensa koneiden, laitteiden ja työkalujen sekä niiden osien samoin kuin niiden hankin-

nan yhteydessä suoritettavien verollisten asennustöiden ostohinnoista, tai jos verovelvollinen on itse valmistanut mainitut tavarat, 90 prosenttia liikevaihtoverolain 17 §:n 1 momentin mukaisesti myynnin verotusarvoon luettavasta määrästä. Tavaroiden valmistustoimintana pidetään myös romun tai jätteen käsittelyä uudelleen käyttöä varten.

(3 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

Voimaantulo- ja soveltamissäännös
(Kuten valiokunnan mietinnössä)

3.

Laki

energiainvestointien liikevaihtoverovähennyksistä annetun lain 2 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan energiainvestointien liikevaihtoverovähennyksistä 11 päivänä heinäkuuta 1986 annetun lain (547/86) 2 §:n 1 momentin 4 ja 5 kohta, sellaisina kuin niistä on 1 momentin 4 kohta 30 päivänä kesäkuuta 1989 annetussa laissa (615/89), sekä

lisätään sanottuun momenttiin uusi 6 kohta ja 2 §:ään uusi 4 momentti seuraavasti:

2 §

(1 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

Verovelvollinen saa lisäksi vähentää 90 prosenttia välittömästi energiahyödykkeiden valmistustoimintaan liittyvässä ilmanpuhdistuksessa, jätevedenpuhdistuksessa tai jätteenkäsittelyssä pääasiallisesti käytettävien koneiden, laitteiden ja työkalujen sekä niiden osien samoin kuin niiden hankinnan yhteydessä suori-

tettavien verollisten asennustöiden ostohinnoista. *Sama vähennysoikeus koskee myös tuotantoprosessiin yksinomaan savukaasupäästöjen vähentämiseksi hankittavia koneita, laitteita, niiden osia ja verollisten asennustöiden ostohintoja.*

Voimaantulo- ja soveltamissäännös
(Kuten valiokunnan mietinnössä)

Helsingissä 24 päivänä lokakuuta 1989

Esko Aho
Matti Majjala

Hannu Tenhiälä
Kalevi Mattila
Timo Laaksonen

Mauri Pekkarinen
Juhani Vähäkangas